

Een jonge hond

Tiedo Wilschut van Lumen Theatertechniek mag met recht een jonge hond genoemd worden. Drieëntwintig jaar jong, een eigen bedrijf en de intentie om de wereld van de lichttechniek niet alleen te ontdekken maar waar mogelijk met nieuwe technieken te omkleden, te vervolmaken.

Hoe het begon

"Als kind namen mijn ouders me vaak mee naar het theater, waar ik vol bewondering naar voorstellingen van het Nederlands Kinder Theater zat te kijken. Ik raakte geboeid door de atmosfeer die daar geschapen werd met decor, licht, geluid, en natuurlijk spel. Het spel was vrij duidelijk te zien, maar hoe de rest gemaakt werd was een groot mysterie. Dat mysterieuze trok mij met name aan. Toen ik in groep 8 van de basisschool zat en daar 'het geluid deed' (cassettebandjes doorspoelen en op het goeie moment instarten) voor mijn eindmusical, kwam ik in aanraking met Jan Bezemer die voor onze musical het licht deed en als technicus in theater De Purmaryn werkte. Van het één kwam het ander en zo vond ik mezelf terug achter de schermen van het theater, terwijl daar de lokale operettevereniging speelde. Ik had mijn droombaan gevonden. Tijdens mijn middelbare schoolperiode is deze interesse verder gaan groeien. Op mijn initiatief werd daar het 'Team TheaterTechniek' opgericht, afgekort de TTT, op de wandelgangen ook wel 'Tiedo's TechniekTeam' genoemd. Daar leerde ik met theatertechniek omgaan en simpele lichtplannetjes te maken voor talentenjachten.

Op 16 jarige leeftijd maakte ik mijn eerste echte lichtontwerp voor een lokaal amateurgezelschap, hetgeen aan beide zijden goed beviel. Het jaar daarop waren er al vier gezelschappen waar ik ontwerpen voor maakte. Via eerder genoemde Jan Bezemer kreeg ik, toen ik 18 was, een baantje in Theater De Purmaryn als assistent-technicus. Daar heb ik de volgende vijf jaar in vaste dienst gewerkt en ben ik actief sinds februari 2008 als freelancer.

Een magische wereld

"In 2003 richtte ik Lumen Theatertechniek op als mijn eenmanszaak op het gebied van theatertechniek. Naast het maken van lichtontwerpen en later ook decorontwerpen studeerde ik aan de Opleiding Theatermaker; Techniek & Theater (OTT) in Amsterdam. Toen ik de functie van assistent technisch coördinator van het Holland Festival aangeboden kreeg ben ik volledig overgestapt op het werken als freelancer. Inmiddels ben ik bijna afgestudeerd met een lichtspecialisatie en ben ik bezig met het schrijven van een scriptie over het gebruik van video als belichtingsinstrument."

"Licht fascineert me doordat het ongrijpbaar is, maar toch veel invloed heeft op mensen. Natuurlijk hebben we licht nodig om te kunnen zien, maar daarnaast heeft het ook invloed op onze emoties en zelfs op ons bioritme." Dat is overigens niet het enige, want hoe wil je het donker ervaren zonder dat je weet wanneer het licht is? Het ene kan niet zonder het ander. "Licht is het ongrijpbare element in een theatervoorstelling dat een soort magie creëert om de acteurs heen. Er wordt een bepaalde sfeer geschapen op het toneel, waardoor er een nieuwe wereld ontstaat. Een betoverende wereld waar alles lijkt te kunnen. Juist dat ongrijpbare fascineert me. Mijn werk bestaat voor mij dan ook uit toveren, toveren met spots en andere apparatuur om die bepaalde sfeer te vangen, terwijl de techniek erachter grotendeels voor het publiek onzichtbaar blijft. Het feit dat mensen in het theater graag willen geloven in de door het licht geschapen sfeerbeeld, maakt het soms ook interessant om de apparatuur juist nadrukkelijk zichtbaar te maken om zo

Tiedo Wilschut

het publiek te confronteren met het feit dat ze in een theater zitten en dat alles waar ze in proberen te geloven nep is".

Tiedo is van nature een bèta mens ben en wetenschappelijk gericht, maar anderszins ook een gevoelsmens. "Juist die combinatie zorgt volgens mij voor de bijzondere interesse in het verschijnsel licht. Het is een natuurkundig proces, maar zo ongrijpbaar en toch zo ontzettend mooi. Een natuurkundig verschijnsel dat emoties oproept, of je je daar nu bewust van bent of niet. Veel mensen hebben nog nooit bewust gekeken naar het licht in een theatervoorstelling. Bij rock en roll ligt dat anders, dan ligt het er zo dik bovenop dat je er niet omheen kan. Dat vind ik dan ook lang niet zo interessant. Juist het kunnen scheppen van een sfeer, zonder dat mensen weten hoe -of zelfs dat- je het doet, dat vind ik interessant. Dat ik een beamer gebruik om kledingstukken in te kleuren (zie foto), en dat iemand uit het publiek dan tegen me zegt

in de spotlights

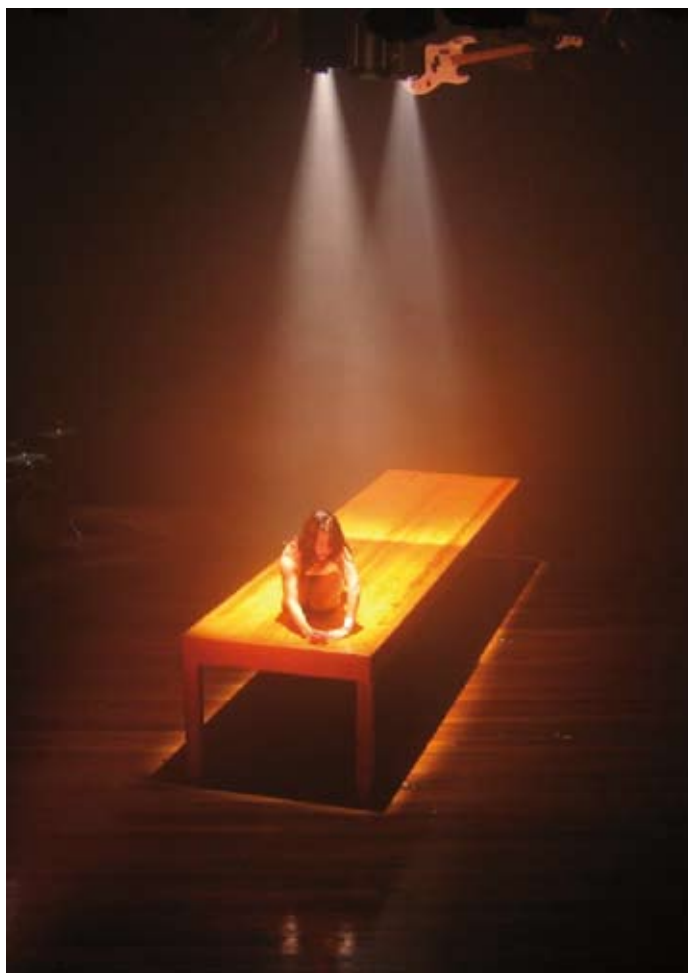
'Ik vond de belichting zo mooi, dat gaf zo'n bijzondere sfeer', helemaal niet doorhebbend dat ik daarvoor hetzelfde apparaat gebruik als hij voor de conferentie op z'n werk gebruikt.' "Dat is juist het mooie van theater, door bewust te gebruik maken van licht op verschillende manier kun je ervoor kiezen om

het subtiel te laten inwerken op de gevoelens van het publiek, maar op een anderzijds is het de manier om de meest spectaculaire beelden te maken waardoor het publiek geïmponeerd wordt. Het is echter duidelijk dat de techniek altijd in dienst staat van het verhaal dat op toneel verteld wordt en dat is nu juist het

moeilijke van het geheel: om alles goed in balans te krijgen en iets te maken wat duidelijk bijzonder is maar toch het verhaal niet overschaduwet, letterlijk en figuurlijk". Voor Tiedo is een voorstelling geslaagd als er iemand uit het publiek naar hem toekomt die zegt 'wat een mooie voorstelling, en wat een

Een scène uit 'Ultra' van toneelgroep Leo XIII. In deze voorstelling gebruikte Tiedo een beamer om witte kledingstukken aan waslijnen op sommige momenten in te kleuren en zo betekenis te geven. Tiedo ziet videoprojectie als een bijzondere vorm van licht, die samen met het overige licht één plaatje moet maken. Deze foto is hier een goed voorbeeld van.

Een scène uit 'Faust Forward' van Bas van Rijnsoever. Een mooi voorbeeld van een belichting die de kijker bewust maakt van de aanwezigheid en de werking van het licht. Toch werd de actrice, Kimmy Ligtvoet, niet weggespeeld: je kijkt even naar het licht, en meteen daarna kijk je naar het spel van de actrice. Faust Forward is nog te zien op het ITs festival: donderdag 26 Juni om 16.00 én 21.00 uur in de Rode Zaal van de Brakke Grond.

een ander bewust op wordt gewezen"

Een scène uit 'Hemelsblauw', een voorstelling door Tiedo geregisseerd in het kader van zijn afstudeerprocedure. In deze voorstelling maakte hij gebruik van een optische feedback tussen een actrice, een camera en een beamer. Hierdoor kon de actrice zelf invloed uitoefenen op het licht dat op haar gezicht viel.

bijzonder licht!'. Dat zijn de mooiste momenten in het vak. Wat ik aan de voorstelling toevoeg is dat ik mensen graag iets van mijn fascinatie voor licht laat zien. Dat mensen na afloop iets hebben van 'goh, eigenlijk is licht toch wel iets heel bijzonders'.

Beperkingen zien en grenzen verleggen.

"Ik vind het opzoeken van grenzen altijd een uitdaging. Het is leuk om te onderzoeken hoe je een apparaat kunt gebruiken, maar nog veel leuker is het om te onderzoeken hoe je het kunt misbruiken. Ik werk vanuit een idee en zoek daar een originele, creatieve manier bij om dat idee vorm te geven, waarbij ik mij niet laat beperken door de doelen waarvoor een techniek in eerste instantie bedoeld is. Zo experimenteer ik bijvoorbeeld graag met het gebruik van videoprojectoren in mijn belich-

ting. Videoprojectoren zijn gemaakt om een tekst op een beeldscherm, of eventueel een filmpje, af te beelden op een plat scherm met de verhouding van 3:4. Maar waarom zou je het niet anders gebruiken, wat gebeurt er bijvoorbeeld als je de video richt op een acteur en gebruikt als belichtingsinstrument? En wat gebeurt er als we die beamer vervolgens koppelen aan de output van een camera die de betreffende acteur filmt? Op die manier kun je de meest fantastische effecten maken met apparatuur die nooit voor dat doel bedacht is."

Vernieuwing belicht

"De ontwikkelingen op het gebied van digitaal licht hebben ervoor gezorgd dat het voor lichtontwerpers veel makkelijker is geworden om te gaan werken met video, maar dat vereist wel een andere manier van denken over

licht. Als je een beamer gaat gebruiken als schijnwerper, heb je ineens veel meer mogelijkheden dan daarvoor. Je kunt natuurlijk allerlei vormen en kleurverlopen maken, maar wat ik veel interessanter vind, is dat je het heel makkelijk interactief kunt maken met de rest van de vormgeving. Als er bijvoorbeeld videoprojectie gebruikt wordt als achtergrond van een scene, lijkt het mij heel denkbaar dat datzelfde filmpje gebruikt wordt om het licht mee aan te sturen, bijvoorbeeld door het beeld te spiegelen en met een beamer te projecteren als tegenlicht op de acteurs. Of met behulp van pixelmapping de bewegingen in het beeld over te brengen op een aantal parren in de kap.

Ook kan je het licht laten reageren op acties van de acteurs. Je zou bijvoorbeeld een lichtplan kunnen koppelen aan een camera die top een witte schaal filmt. Op het moment dat een acteur rode wijn in de kom giet, stroomt ook het toneel vol rood licht. Op zo'n moment zou je een heel dynamisch lichtplan kunnen maken met één enkele lichtstand. De gebeurtenissen op het toneel veroorzaken direct veranderingen in het licht. Daardoor kan het licht IN een voorstelling gaan zitten, in plaats van dat het op de voorstelling schijnt.

De manier waarop ik gebruik maak van videoprojectie is volgens mij vrij bijzonder. Niet vaak kiezen lichtontwerpers bewust voor dit medium wanneer het om belichting gaat. Ik vind het interessant om dit onderwerp uit te diepen en zo een lichtontwerper te worden met een bijzonder specialisme. Ik verwacht wel dat mede door ontwikkelingen die gaan komen op het gebied van lichtcomputers en mediasturing er steeds meer ontwerpers zullen zijn die gaan werken met video in hun licht. Ik hoop daar een pionier in te kunnen zijn. Momenteel ben ik bezig met een onderzoek over dit onderwerp dat moet resulteren in mijn afstudeerscriptie. En daarna is het wachten op de eerste theatermaker die met mij in zee wil!"